
Informe sobre la contaminació a la mediterrània

Autor: Comissió de Ciències
Coordinador: Ramón Lapiedra
Aprovació: Ple de 29 de juny de 2009

Antecedents

Tant les notícies que provenen dels àmbits acadèmics, com les que figuren en els mitjans de comunicació més habituals, i encara l'experiència merament individual dels qui freqüenten les aigües de la nostra mar, mostren indicis indubtables d'un grau de contaminació preocupant. Amb aquests indicis, i des de les responsabilitats institucionals que li són pròpies, el Consell Valencià de Cultura ha cregut oportú ocupar-se del tema, i elaborar l'Informe que segueix, per a ser elevat a les autoritats corresponents i difós entre l'opinió pública.

El tema es va tractar inicialment en la Comissió de Ciències, que al llarg de diverses sessions va rebre els experts en la matèria que segueixen: el professor Carlos de Santisteban Bové, del Departament de Geologia de la Universitat de València; el Sr. José L. Buceta Miller, Cap de la Divisió de Protecció de la Mar i de Prevenció de la Contaminació Marina (Direcció General de Sostenibilitat de la Costa i de la Mar. Ministeri del Medi Ambient, i Medi Rural i Marí); el professor Joaquín Tintoré, investigador del IMEDEA (Instituto Mediterraneo de Estudios Avanzados. Consell Superior d'Investigacions Científiques. Universitat de les Illes Balears); la Sra. Mª Luisa Bueno Ortega, Cap de Servei de Qualitat de les Aigües. Direcció General de l'Aigua (Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge). A aquests especialistes cal afegir encara la compareixença del Dr. José Moragues Terrades, president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, que en un altre marc va fer referències de gran interès sobre la qüestió que ens ocupa. De manera anàloga, la Comissió va tindre en compte certes consideracions del Dr. Millán Millán, Director del Centre d'Estudis Ambientals de la Mediterrània, exposades davant del Consell Valencià de Cultura en compareixences prèvies amb altres finalitats no totalment alienes a la qüestió.

Consideracions

1. Pel caràcter de mar gairebé tancada, la Mediterrània és especialment sensible a la contaminació. De fet, la nostra mar és avui una mar especialment contaminada, i la més contaminada del món per hidrocarburs.

2. Està significativament contaminada per la pressió antròpica que suporta gestionada al marge de la sostenibilitat econòmica i medioambiental, i en particular pel tràfic intens de vaixells mercants, petrolers en especial, i de creuers turístics. En tot aquest apartat la normativa és insuficient, i/o mancada d'una aplicació eficient.
3. De tota manera, el 80% de la contaminació que pateix procedeix de terra, essencialment en forma d'abocaments artificials, o a través de rius i barrancs, o alternativament vehiculada per l'atmosfera.
4. Per una altra banda, el turisme en les riberes de la nostra mar és una activitat econòmica molt important, que es podria veure afectada negativament de manera significativa per nivells inacceptables de contaminació de les aigües marines.
5. La normativa que s'aplica per a avaluar el grau de contaminació, per a seguir-ne l'evolució, i actuar en conseqüència, engloba en particular una llei internacional promoguda per l'ONU en la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar, el Conveni de Barcelona, de 1976, reformat en 1995 (21 països mediterranis més la UE); cinc Directives Europees (una del 91, tres del 2006, i una del 2008); la Llei 42/7 del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, el Reial Decret 1341/2007; el Decret 92/2007 de la Generalitat Valenciana; etc..
6. Encara que la gestió de la protecció de la qualitat de l'aigua marina, i altres responsabilitats, són competència de la Generalitat, la integritat del problema involucra també competències de la Direcció General de Sostenibilitat de la Costa i de la Mar (Ministeri del Medi Ambient i del Medi Rural i Marí), i del Ministeri de Foment.
7. La no fabricació o la prohibició de l'ús de determinats Contaminants Orgànics Persistents (COP) en l'àrea mediterrània s'ha traduït en una baixada de les concentracions d'aquests compostos, a partir de 1970. Una mostra que les actuacions pertinents no deixen de propiciar una millora del nivell de contaminació, el que hauria d'animar a les Administracions implicades a continuar en eixa direcció d'actuació.
8. En algunes zones, el nivell de contaminació per metalls pesants en espècies de referència supera els nivells mínims recomanats, segons una síntesi de mesures realitzada l'any 2006. Segons unes altres mesures, en dos llocs de la nostra costa, la concentració de mercuri ha pujat entre 1991 i 2003, en compte de baixar amb la tònica general. Alhora, i parlant més en general, determinats organismes marins presenten concentracions de COP fins a cent milions de vegades superiors a les de les pròpies aigües marines.

9. Determinats experts afirmen que des de començaments dels anys huitanta fins ara s'ha produït una minva en les precipitacions en la conca mediterrània al voltant

d'un 15%. S'ha discutit si eixa minva trobaria l'origen en la dessecació i pavimentació de les antigues marjals vora mar i de la rodalia d'aquestes, arran dels processos intensos d'urbanització que han tingut lloc en aquestes zones en els darrers decennis. També podria ser que, en eixa mateixa direcció, actuaria la concentració tan elevada d'hidrocarburs en les aigües marines superficials, a què s'ha fet referència en el punt anterior núm. 1.

10. La Generalitat Valenciana, en ús de les competències pròpies en la matèria, realitza campanyes programades i regulars de mesures sobre la qualitat de les nostres aigües marines utilitzades per al bany.

11. Sembla que darrerament assistim a una minva de les captures de la nostra flota pesquera. Una raó de pes per a aquesta minva seria segurament un excessiu grau de contaminació de les nostres aigües marines, el que posa de relleu, una volta més, les conseqüències econòmiques negatives directes de la contaminació marítima. Una altra raó per a aquella minva sembla que és la sobrepesca.

Conclusions i recomanacions

1. Atesa la diversitat de les Administracions amb competències en el problema que ens ocupa, d'acord amb allò exposat en els punts anteriors 5 i 6, caldrà extremar la coordinació entre aquestes Administracions, tot com la que cal que funcionen entre tots els estats riberencs. Tot això dins d'un pla d'actuació a llarg termini amb acords polítics i econòmics.

2. Els èxits parcials assolits en la lluita contra la contaminació a la Mediterrània, que evidencia, per exemple, allò que s'ha exposat en el punt anterior núm. 7, indiquen la necessitat de continuar actuant de manera contundent contra la contaminació en la nostra mar. En alguns casos, com el dels metalls pesants, les actuacions haurien de ser particularment enèrgiques atesa la llarga vida d'aquest tipus de contaminació.

3. Cal fomentar les investigacions meteorològiques que ens aclarisquen les raons de la minva de pluges esmentada (punt núm. 9), a fi d'acotar el tipus de possibles mesures correctores que caldria provar i aplicar, tant les d'abast geogràfic limitat, com aquelles de més abast que necessitarien del concurs d'Administracions i països diferents.

4. Enfront de la minva de captures descrita, a banda la lluita genèrica contra la contaminació, caldria persistir en la política d'èpoques de veda, tot com en la

creació i consolidació d'una xarxa de reserves marines que per la seua localització recíproca pogueren entrar en una relació de fecundació mútua.

5. Seria desitjable que el ciutadà accedira a un coneixement més proper de l'activitat de control i dels seus resultats que exerceix la Generalitat Valenciana (punt núm. 10). També caldria que les autoritats sanitàries aplicaren mesures efectives destinades a valorar el grau de contaminació que puguen presentar en l'actualitat algunes de les espècies marines comestibles o, en tot cas, si eixes mesures ja s'estan aplicant amb tota l'energia necessària, caldria que el resultat de les anàlisis practicades fóra difós entre la població de manera més efectiva.

6. Aquest Informe es trametrà a Presidència de la Generalitat, al Ministeri del Medi Ambient i del Medi Rural i Marí, a la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, la Federació de Municipis i Províncies, i als experts rebuts en audiència o citats.